

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 6/2014-11

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne na neverejnom zasadnutí 5. marca 2014 predbežne prerokoval návrh Okresného súdu Piešťany, zastúpeného sudkyňou JUDr. Luciou Chrapkovou, PhD., na začatie konania o súlade § 2 ods. 4 a § 4 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení účinnom do 31. decembra 2007 s čl. 20 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Návrh Okresného súdu Piešťany na začatie konania o súlade právnych predpisov o d m i e t a ako podanú zjavne neoprávnenou osobou.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 27. mája 2013 doručený návrh Okresného súdu Piešťany (ďalej len „navrhovateľ“), zastúpeného sudkyňou JUDr. Luciou Chrapkovou, PhD., na začatie konania o súlade § 2 ods. 4 a § 4 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení účinnom do 31. decembra 2007 (ďalej len „zákon o cenách“) s čl. 20 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

Navrhovateľ vo svojom návrhu okrem iného uviedol:

«Na Okresnom súde Piešťany prebieha konanie sp. zn. 7C/254/2008, v ktorom sa navrhovateľ: Š. K., zast. JUDr. Milošom Papcunom, advokátom so sídlom Piešťany, Vajanského 5270/1A proti odporcom: 1. B. D. a 2. M. D., zast. JUDr. Vladimírom Gembickým, advokátom so sídlom Piešťany, E. Belluša 6752/8, domáha zaplatenia dlžného nájomného vo výške 4.963,79 eur spolu s príslušenstvom (poplatok z omeškania).

Navrhovateľ svoj návrh odôvodnil tým, že je vlastníkom bytového domu súpisné číslo 2265 nachádzajúceho sa na... Odporcovia v prvom a druhom rade boli v čase podania návrhu na začatie konania spoločnými nájomcami bytu v uvedenom bytovom dome s regulovaným nájomným (v súčasnosti už nie sú nájomcami v predmetnom byte, nakoľko im bola platne daná výpoveď z nájmu bytu). Navrhovateľ sa návrhom od odporcov v prvom a druhom rade domáha zaplatenia rozdielu medzi maximálnou výškou nájomného určenou opatreniami Ministerstva financií SR č. R-1/2001, R-1/2003, výnosom Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR č. V-1/2003 a skutočne zaplateným nájomným zo strany odporcov v prvom a druhom rade. Odporcovia v prvom a druhom rade počas rozhodného obdobia t. j. od júla 2002 do augusta 2007 platili nájomné vo výške 852,- Sk a nepristúpili na zmenu nájomnej zmluvy v časti výšky nájomného.

Inštitút regulovaného nájomného sa vyskytol na území Slovenskej republiky po zmene režimu v roku 1989, keď sa tzv. reštitučnými zákonmi vrátili bytové domy pôvodným vlastníkom, resp. ich právnym nástupcom. Pôvodní vlastníci prišli o uvedený súkromný majetok v procese znárodňovania. Štát v rámci reštitúcií vrátil stovky bytových domov pôvodným vlastníkom spolu s bytmi obývanými nájomcami, ktorí od štátu nadobudli k bytom právo osobného užívania. Týka sa to aj bytov v (prevažne) rodinných domoch, v ktorých bolo rozhodnutím bývalých národných výborov zriadené užívacie právo (zväčša bez súhlasu vlastníka), a v ktorých vznikol nájom podľa § 871 odsek 1 a 4 Občianskeho zákonníka. Na základe § 871 odsek 1 a odsek 4 Občianskeho zákonníka sa právo osobného užívania zmenilo na nájom alebo v prípade spoločného užívania bytu na spoločný nájom na dobu neurčitú.

Úlohou právneho inštitútu regulácie nájomného je ochrana nájomcov bytov v týchto bytových domov pred svojvoľným zvyšovaním nájomného zo strany prenajímateľov, ktoré by

nájomcovia neboli schopní uhrádzať. Na druhej strane regulované nájomné obmedzuje vlastnícke práva vlastníkov týchto nehnuteľností spočívajúce v nemožnosti voľne nakladať so svojím majetkom, užívať ho, udržiavať ho a mať z neho primeraný výnos a úžitok. Regulácia nájomného tak neprímerane zvýhodňuje nájomcov, ktorí môžu dlhé roky užívať nehnuteľnosť za dobrou prekonané nájomné, nemotivuje nájomcov k opusteniu nehnuteľnosti vo vlastníctve prenajímateľa alebo hľadať si iné možnosti bývania.

Ochrana nájmu v zmysle ustanovení Občianskeho zákonníka a regulácia cien nájmu na jednej strane a snaha vlastníkov uplatniť svoje vlastnícke právo, ktoré im zaručuje Ústava Slovenskej republiky, tak stoja vo vzájomnom protiklade.

Dôležitou povinnosťou nájomcu bytu je v § 685 a nasl. Občianskeho zákonníka povinnosť platiť prenajímateľovi nájomné a úhrady za plnenia poskytované s užívaním bytu. Aj keď sa pri dohodovaní ceny nájomného medzi zmluvnými stranami vychádza z trhového nájomného, v určitých prípadoch dochádza zo strany štátu k regulácii nájomného tým, že právnou úpravou je určená maximálna výška nájomného, prenajímateľ to musí rešpektovať a trhovú cenu nájmu nemôže pri nájme bytu uplatniť.

Podľa § 696 Občianskeho zákonníka „spôsob výpočtu nájomného, úhrady za plnenia poskytované s užívaním bytu, spôsob ich platenia, ako aj prípady, v ktorých je prenajímateľ oprávnený jednostranne zvýšiť nájomné, úhradu za plnenia poskytované s užívaním bytu a zmeniť ďalšie podmienky nájomnej zmluvy, ustanoví osobitný právny predpis“.

V Slovenskej republike určovanie výšky nájomného neupravuje zákon. Spôsob a výšku výpočtu základného nájomného za prenajatý byt a úhrady cien služieb spojených s užívaním bytu upravovali opatrenia o regulácii cien nájmu bytov postupne vydávané Ministerstvom financií Slovenskej republiky, následne Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky.

Vlastníci nehnuteľností, reštituenti, ktorí vstúpili tzv. reštitučnými zákonmi na miesto prenajímateľov, sú povinní rešpektovať nájomné vzťahy a práva nájomcov bytov. Vlastníci nehnuteľností v pozícii prenajímateľov sú povinní na základe týchto cenových opatrení – regulácie nájomného – rešpektovať výšku regulovaného nájomného a nemôžu pristúpiť k jednostrannému zvýšeniu nájomného a môžu požadovať od nájomcov len úhradu regulovaného nájomného, pokiaľ sa s nájomcom nedohodnú na vyššom nájomnom, t. j. trhovom nájomnom. Výnos z príjmu regulovaného nájmu nepostačuje ani na pokrytie

nutných nákladov potrebných na zabezpečenie riadnej a bezpečnej prevádzky domov, na tvorbu fondu opráv, ktorý by mal byť v dlhšom časovom horizonte použitý na obnovu bytového fondu, ako aj údržbu a modernizáciu spoločných častí a zariadení domu, nehovoriac o tvorbe primeraného zisku pre vlastníkov týchto nehnuteľností.

Ochrana nájmu a regulácia nájomného na jednej strane a snaha vlastníkov uplatniť svoje vlastnícke právo, ktoré im zaručuje Ústava SR, stoja vo vzájomnom protiklade. Vlastníci oprávnené tvrdia, že sú obmedzovaní pri uplatnení svojich vlastníckych práv, a to najmä formou diskriminačného stropu stanoveného cenovým opatrením, keď nájomné nezohľadňuje náklady ani na jednoduchú reprodukciu ich majetku, nehovoriac o primeranom zisku.

Európsky súd pre ľudské práva o obmedzení vlastníka, ktoré sa zavedie formou zákonnej úpravy nájomného vzťahu uviedol: „Na to, aby sa splnili podmienky čl. 1 Protokolu č. 1, taký zásah musí nastoliť spravodlivú rovnováhu medzi požiadavkou všeobecného záujmu spoločnosti a požiadavkou ochrany základných práv jednotlivca.“

Článok 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd znie: „Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátov prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom a zabezpečili platenie daní a iných poplatkov a pokút.“

Vlastnícke právo je vo svojom celku súhrnom parciálnych subjektívnych vlastníckych oprávnení tvoriacich jeho obsah. Článok 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nielenže garantuje, že každý má právo vlastniť majetok, ale súčasne zaručuje realizáciu parciálnych vlastníckych oprávnení. Toto právo upravené v článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nie je teda iba formálnym právom, práve naopak, zaručuje možnosti reálneho výkonu vlastníckeho práva so všetkými jeho atribútmi. Jedným z parciálnym subjektívnych vlastníckych oprávnení je oprávnenie vlastníka predmet svojho vlastníctva užívať a požívať jeho plody a úžitky. Prostredníctvom tohto oprávnenia sa realizuje úžitková hodnota vecí. Nájomnou zmluvou prenajímateľ prenecháva nájomcovi vec (v tomto prípade byt)

do užívania. Prenajíateľ sa tak dočasne vzdáva výkonu jedného z parciálnych vlastníckych oprávnení, oprávnenia predmet svojho vlastníctva užívať, v prospech nájomcu. Ekonomickým vyjadrením a ekvivalentom tohto dočasného vzdania sa výkonu užívacieho práva je nájomné. Prijem prenájomcu z nájomného tak nahrádza reálny výkon užívacieho práva k veci (bytu) samotným prenájomcom. Cenová regulácia nájomného neprímerane zvýhodňuje nájomcu, ktorý môže dlhé roky užívať nehnuteľnosť za dobrou prekonané nájomné. Zároveň neprímerane obmedzuje vlastníka, ktorému neprímerane nízke nájomné z minulosti nepostačuje pri súčasných cenových reláciách ani na riadnu údržbu nehnuteľnosti a nie to ešte produkciu zisku.

Všetky základné práva a slobody sa chránia len v takej miere a rozsahu, dokiaľ uplatnením jedného práva alebo slobody nedôjde k neprímeranému obmedzeniu, či dokonca popretiu iného práva alebo slobody. Poskytnutím ochrany jednému právu, a to právu niekdajších nájomcov na bývanie, dochádza k neprímeranému obmedzeniu vlastníckeho práva, resp. práva pokojne užívať majetok. Tým bola narušená spravodlivá rovnováha a vlastníci tak boli povinní znášať osobitné a nadmerné bremeno.

V danom prípade je potrebné aplikovať právnu úpravu účinnú v čase splatnosti toho ktorého mesačného nájomného. Je však potrebné zdôrazniť, že predmetné opatrenia Ministerstva financií SR a Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR upravujú len maximálnu cenu nájmu. Konkrétna výška nájomného tak zostáva na dohode zmluvných strán (pozri uznesenie Najvyššieho súdu SR z 04. Februára 2009, sp. zn. M Cdo 6/2008). Aplikovateľná vnútroštátna právna úprava upravujúca reguláciu nájomného teda ponecháva možnosť zvýšenia nájomného a teda realizovania vlastníckeho práva len v rovine formálneho práva.

Sporné opatrenia regulujúce výšku nájomného majú síce zákonný základ (vydané ministerstvom na základe zákona) a sledujú legitímny cieľ (verejný záujem), avšak nie je primerané sledovanému cieľu, teda nie je nim dosiahnutá spravodlivá rovnováha medzi všeobecnými záujmami spoločnosti a individuálnymi záujmami vlastníkov nehnuteľností.

Európsky súd pre ľudské práva v rozhodnutí „Hutten-Czapska vs. Poľsko“ zo dňa 22. 02. 2005 skonštatoval, že reguláciou nájomného štátom sa porušuje jedno zo základných práv pokojne užívať svoj majetok. V tomto rozsudku Európsky súd pre ľudské

práva taktiež potvrdil, že „jedným zo základných prvkov vlastníckeho práva je možnosť odvodzovať zisk z predmetu vlastníctva, čo má v trhovej ekonomike zvláštnu dôležitosť...“.

Povinnosť podriaďiť sa regulovaným cenám nájmu bytu zakladá pre prenajímateľov nútené obmedzenie vlastníckeho práva, pretože im neumožňuje dojednať cenu nájmu bytu podľa ich vlastnej úvahy, pričom však pre nich ostávajú zachované všetky povinnosti týkajúce sa vynakladania vlastných finančných prostriedkov potrebných na údržbu a prevádzku obytných domov, v ktorých sa prenajímané byty nachádzajú. Toto nútené obmedzenia vlastníckeho práva, uložené postupne opatreniami na základe zákona, sa javí pochybným aj nevyhnutnosťou zásahu do vlastníckych práv prenajímateľov a nekorešponduje ani s obmedzením vlastníckeho práva vo verejnom záujme.

Ústava Slovenskej republiky v článku 20 odsek 4 dovoľuje obmedzenie vlastníckeho práva v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme na základe zákona a za primeranú náhradu. Regulácia nájomného je teda obmedzenie vlastníctva, akú Ústava Slovenskej republiky predpokladá a pripúšťa. Obmedzenie vlastníckeho práva je však možné len na základe zákona. V prípade regulácie nájomného ide o obmedzenie vlastníckeho práva na základe cenového opatrenia, t. j. podzákonného právneho predpisu vydaného ministerstvom na základe zákona č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Uvedené vyvoláva otázku ústavnosti regulácie nájomného na základe cenového opatrenia vydaného na základe zákona. Ústavnosť v tomto prípade nie je naplnená ani v ústavnej požiadavke „primeranej náhrady“, na ktorú by mal mať nárok vlastník nehnuteľnosti, ktorej bolo takto vlastníctvo vo verejnom záujme obmedzené. Pri vydaní cenového opatrenia na základe zákona; ktoré stanoví maximálnu výšku regulovaného nájomného musí byť splnená požiadavka preukázania všeobecného záujmu na prijatie takéhoto zákona (opatrenia), ako aj spravodlivá rovnováha medzi požiadavkou verejného záujmu a požiadavkami ochrany individuálneho práva jednotlivca.»

Na základe uvedených skutočností navrhovateľ žiada, aby ústavný súd vo veci samej rozhodol týmto nálehom:

„Ustanovenia § 2 ods. 4 a § 4 ods. 3 zákona č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení účinnom do 31. 12. 2007 nie sú v súlade s čl. 20 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky.“

II.

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd rozhoduje o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom

V konaní podľa čl. 125 ústavy postupuje ústavný súd v zmysle čl. 140 ústavy predovšetkým podľa všeobecných ustanovení § 18 až § 36 zákona o ústavnom súde a podľa osobitných ustanovení § 37 až § 41b zákona o ústavnom súde upravujúcich špecificky konanie o súlade právnych predpisov.

Podľa čl. 144 ods. 2 ústavy ak sa súd domnieva, že iný všeobecne záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný.

Podľa čl. 130 ods. 1 písm. d) ústavy ústavný súd začne konanie, ak podá návrh na začatie konania súd.

Podľa § 18 ods. 1 písm. d) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd začne konanie, ak návrh podá súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou. Podľa § 19 zákona o ústavnom súde sa súdom podľa § 18 ods. 1 písm. d) uvedeného zákona rozumie príslušný senát alebo samosudca. Podľa § 21 ods. 4 zákona o ústavnom súde ak je účastníkom konania súd, zastupuje senát jeho predseda.

Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak osoby uvedené v § 18 ods. 1 písm. a) až f) dospejú k názoru, že právny predpis nižšej právnej sily nie je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily..., môžu podať ústavnému súdu návrh na začatie konania.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, pričom skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde je ústavný súd viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania sa zvlášť dotýka návrhu na rozhodnutie (petitu) predloženého navrhovateľom. Znamená to, že ústavný súd môže v konaní o súlade právnych predpisov skúmať súlad napadnutých ustanovení zákona iba s tými ustanoveniami ústavy, ústavných zákonov alebo kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy, ktoré sú v návrhu na začatie konania uvedené.

Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

Podľa § 2 ods. 4 zákona o cenách účinnom v rozhodnom období v odôvodnených prípadoch môže Ministerstvo financií Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo financií“) ustanoviť všeobecne záväzným právnym predpisom najvyšší rozsah primeraného zisku.

Podľa § 4 ods. 3 zákona o cenách účinnom v rozhodnom období cenové orgány regulujú ceny tovaru, ak

- a) vznikne mimoriadna trhová situácia,
- b) dôjde k ohrozeniu trhu vplyvom nedostatočne rozvinutého konkurenčného prostredia; pri posudzovaní stavu konkurenčného prostredia sa vyžaduje stanovisko Protimonopolného úradu Slovenskej republiky,
- c) si to vyžaduje verejný záujem, ochrana spotrebiteľa,
- d) existujú technologické, organizačné a ekonomické väzby medzi predávajúcim a kupujúcim s výnimkou uvedenou v písmene e),
- e) ide o tovar, ktorého dodanie alebo poskytnutie sa považuje za podnikanie v sieťových odvetviach podľa osobitného predpisu.

Navrhovateľ podal návrh na začatie konania po tom, ako uznesením sp. zn. 7 C 254/2008 zo 4. septembra 2012, ktoré nadobudlo právoplatnosť 5. novembra 2012, postupujúc podľa § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku prerušil konanie v právnej veci žalobcu Š. K. (ďalej len „žalobca“) proti žalovaným B. D. a M. D. (ďalej len „žalovaní“) o zaplatenie sumy 4 963,79 eur s poplatkom z omeškania. Požadovanej istiny a príslušenstva sa žalobca ako vlastník bytového domu na Teplickej ulici v Piešťanoch domáha proti žalovaným, ktorí boli v čase podania návrhu na začatie konania spoločnými nájomcami jedného z bytov v uvedenom bytovom dome a ich nájomný vzťah platne skončil výpoveďou z nájmu. Žalobca požaduje, aby mu bola priznaná žalovaná suma, ktorá predstavuje rozdiel medzi maximálnou výškou nájomného stanovenou v zmysle opatrenia ministerstva financií č. R – 1/2001 z 26. januára 2001, ktorým sa mení výmer ministerstva financií č. R – 1/1996 z 12. marca 1996, opatrenia ministerstva financií č. R – 3/2001 z 28. januára 2003, ktorým sa mení výmer ministerstva financií č. R – 1/1996 z 12. marca 1996 (ďalej len „opatrenia ministerstva financií“), a výnosu Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky č. V – 1/ 2003 z 22. decembra 2006 o regulácii cien nájmu bytov (ďalej len „výnos ministerstva výstavby“) a žalovanými skutočne zaplateným nájomným za obdobie od júla 2002 do augusta 2007.

Podľa § 109 ods. 1 písm. b) druhej vety Občianskeho súdneho poriadku súd konanie preruší, ak pred rozhodnutím vo veci dospel k záveru, že všeobecne záväzný právny predpis, ktorý sa týka veci, je v rozpore s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná; v tom prípade postúpi návrh ústavnému súdu na zaujatie stanoviska.

Navrhovateľ v petite svojho návrhu ústavnému súdu navrhol, aby tento vyslovil nesúlad § 2 ods. 4 a § 4 ods. 3 zákona o cenách v znení účinnom do 31. decembra 2007 s čl. 20 ods. 4 ústavy.

Ústavný súd však z argumentácie navrhovateľa uvedenej v odôvodnení návrhu vyvodzuje, že tento v podstate namieta rozpor opatrení ministerstva financií a výnosu ministerstva výstavby, teda právnych predpisov nižšej právnej sily vydaných na základe § 11 a § 20 zákona o cenách účinnom v rozhodnom období určujúcich maximálnu cenu nájmu bytu, a to z dôvodu, že uvedené všeobecne záväzné právne predpisy znamenajú obmedzenie vlastníckeho práva prenajímateľa v takom rozsahu, ktorý podľa navrhovateľa nemožno považovať za nevyhnutný a ani za taký, ktorý je vo verejnom záujme.

Navrhovateľ tiež poukázal na skutočnosť, že v prípade tzv. regulovaného nájomného ide o obmedzenie vlastníckeho práva na základe opatrení ministerstva financií a výnosu ministerstva výstavby, teda na základe podzákonných právnych aktov, pričom ústava v čl. 20 ods. 4 umožňuje obmedzenie vlastníckeho práva len na základe zákona. Opatrenia ministerstva financií ani výnos ministerstva výstavby však navrhovateľ v petite svojho návrhu neoznačil ako právne predpisy, ktorých nesúlad s právnym predpisom vyššej právnej sily žiada vysloviť.

Vzhľadom na skutočnosť, že navrhovateľ je kvalifikovaným subjektom, ústavný súd vychádza z tohto predmetu konania, ktorý vyplýva z návrhu na rozhodnutie vo veci samej (petitu).

Namietané ustanovenia boli zo zákona o cenách vypustené zákonom č. 382/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 608/2003 Z. z. o štátnej správe pre územné plánovanie, stavebný poriadok a bývanie a o zmene a doplnení zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov (ďalej len „novela zákona o cenách“), ktorý nadobudol účinnosť 1. novembra 2008.

Ústavný súd konštatuje, že namietané ustanovenia zákona o cenách splnomocňujú príslušné cenové orgány na vydanie všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorými stanovujú konkrétne podmienky dohodovania cien (§ 2 ods. 3 zákona o cenách), a súčasne taxatívne vymenúvajú prípady, kedy ministerstvo financií môže pristúpiť k regulácii ceny tovaru (§ 4 ods. 3 zákona o cenách). Obe namietané ustanovenia zákona o cenách tak stanovujú možnosti štátu zasahovať v rôznych oblastiach, kde je trhové prostredie nedostatočne rozvinuté alebo kde si to vyžaduje zabezpečenie ochrany spotrebiteľa. Konkrétny spôsob a podmienky cenovej regulácie vo vybraných oblastiach boli na základe zákona o cenách stanovené napr. vyhláškou ministerstva financií č. 87/1996 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 18/1996 Z. z. o cenách v znení neskorších predpisov, vyhláškou ministerstva financií č. 88/1996 Z. z. o cenách špeciálnej techniky v znení neskorších predpisov, ako aj opatreniami ministerstva financií a výnosom ministerstva výstavby. Namietané ustanovenia zákona o cenách teda výslovne neupravujú reguláciu ceny nájomného v bytoch, ktorá je predmetom sporu vedeného pred navrhovateľom.

Ústavný súd už uviedol, že legitimácia všeobecného súdu na podanie návrhu na začatie konania pred ústavným súdom predpokladá spojitosť konania pred všeobecným súdom vyjadrenú tak, že podaniu návrhu musí predchádzať rozhodovacia činnosť takého súdu. V tejto rozhodovacej činnosti ako zákonom upravenom postupe je potrebné podľa úsudku všeobecného súdu vyložiť a použiť všeobecne záväzný právny predpis, ktorého vyslovenie nesúladu s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je

Slovenská republika viazaná, všeobecný súd mieni uplatniť v návrhu na začatie konania pred ústavným súdom (PL. ÚS 14/2010).

Rozhodovacia činnosť všeobecného súdu v zmysle § 18 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde chápe preto ústavný súd ako postup, v ktorom po začatí konania všeobecný súd smeruje k rozhodnutiu vo veci samej, t. j. k výroku o tom, čo je požadované v návrhu na začatie konania (v žalobe) a v jeho odôvodnení. Interpretácia a aplikácia ustanovenia všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorého vyslovenie nesúladu všeobecný súd uplatňuje v návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, musí zároveň v tomto postupe vytvárať právny základ pre jeho rozhodnutie v danej veci, teda jeho použitie musí byť v danej právnej veci nevyhnutné. Inak povedané, procesnou podmienkou aktívnej legitímácie všeobecného súdu na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov je taký vzťah zákona, resp. jeho jednotlivých ustanovení, ktoré považuje za protiústavné, ku konaniu všeobecného súdu, ktoré pred ním prebieha, ktoré pre rozhodnutie v ňom predstavujú bezprostrednú, resp. nevyhnutnú aplikáciu.

Pokiaľ návrh podaný navrhovateľom nespĺňa uvedené podmienky, vystavuje sa navrhovateľ riziku, že k podaniu takeého návrhu nie je legitimovaný, resp. že návrh bol podaný zjavne neoprávnenou osobou.

V nadväznosti na uvedené ústavný súd dospel k názoru, že v okolnostiach prípadu, keď žalobca v konaní pred navrhovateľom nepožaduje nájomné nad maximálnu výšku stanovenú opatreniami ministerstva financií, resp. výnosom ministerstva výstavby, navrhovateľom namietané ustanovenia zákona o cenách s jeho rozhodovacou činnosťou vôbec nesúvisia, sú pre rozhodovanie navrhovateľa v danej veci bez významu, a teda nie je splnený základný predpoklad na ochranu ústavnosti poskytovanej ústavným súdom v konaní o abstraktnej kontrole ústavnosti podľa čl. 125 ústavy, za ktorý treba považovať len také konanie o súlade právnych predpisov začaté všeobecným súdom, ktorému predchádzalo konanie pred všeobecným súdom, v ktorom má materiálne dôjsť (podľa obsahu prítomného návrhu) k použitiu napadnutého ustanovenia zákona, t. j. subsumpcii skutkového stavu pod napádanú právnu normu (m. m. PL. ÚS 7/04).

Opierajúc sa o tieto právne názory dospel ústavný súd k záveru, že navrhovateľ v tomto konaní je zjavne neoprávnená osoba na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov. Preto ústavný súd návrh odmietol už pri predbežnom prerokovaní (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Nad rámec uvedeného ústavný súd upriamuje pozornosť navrhovateľa na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Bittó a ďalší proti Slovenskej republike (sťažnosť č. 30255/09) z 28. januára 2014, v ktorom dospejúc k záveru, že systém regulácie nájomného v Slovenskej republike nevytvára požadovanú spravodlivú rovnováhu medzi všeobecnými záujmami spoločnosti a ochranou vlastníckeho práva vlastníkov bytových domov, na ktoré sa vzťahuje systém regulácie nájomného, konštatoval porušenie čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. marca 2014